

UTP 23/2006 yp, UAIT 18/2006 yp, 6 §
ULKOASIAINMINISTERIÖ
Poliittinen osasto
POL-04 Hannele Voionmaa

LÄHETE
25.09.2006

HEL5524-13

EDUSKUNTA
Ulkoasiainvaliokunta

Viite

UTP 23/2006 yp

Asia

Eduskunnan informointi; tilanne Afganistanissa; ISAF

Oheisena lähetetään valiokunnalle perustuslain 97 §:n nojalla selvitys koskien Afganistanin tilannetta ja ISAF-operaatiota. Valiokunnalta pyydetään vaiteliaisuutta muistion käsittelyssä johtuen sen sisältämistä tiedoista koskien muiden maiden ja Naton arvioita ja alustavia suunnitelmia, jotka eivät ole julkisia.

Yksikön päällikkö

Kimmo Lähdevirta

LIITTEET

- Muistio

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Poliittinen osasto

POL-04 Kimmo Lähdevirta

Asiasanat EDUSKUNNAN INFORMOINTI, AFGANISTANIN TILANNE, NATO KRIISINHALLINTA

Hoitaa UM **POL-04**

Hoitaa UE

Koordinoi

Tiedoksi

ASA-01; ASA-02; ASA-31; ASA-32; AVS-KEO; AVS-POL; EUR-12; GLO-01; GLO-02; GLO-51; GLO-56; ITÄ-23; KEO-01; KEO-12; PE-10; PLM/PUOLUSTUSPOL. OSASTO; POL-01; POL-02; POL-03; POL-06; POL-08; POL-11; STU-00; UKKMI-00; UMI-00; VNEUS; VSI-00
NAE
PE/KANSAINVÄLINEN OSASTO; PE/YHTEYSUPSEERI; PLMI; SM/UO

21.9.2006

TILANNE AFGANISTANISSA; ISAF

Yleistilanne Afganistanissa on haastava, mutta turvallisuustilanteen heikkenemisestä huolimatta myönteistäkin kehitystä tapahtuu. Myönteistä on, että tuoreen parlamentin toiminta on lähtenyt aktiivisesti käyntiin ja että maan hallitus ja kansainvälinen yhteisö tekevät yhteistyötä turvallisuustilanteen, hallinnon kehittämisen ja jälleenrakennuksen edistämiseksi. Haasteena on yhteisesti laadittujen konseptien ja suunnitelmien toimeenpano provinssien tasolla.

YK:n turvallisuusneuvosto päätti 12.9.2006 päätöslauselmassaan 1707 (2006) jatkaa ISAFin mandaattia 13.10.2007 saakka. Päätöslauselmassa kehoitetaan osallistujamaita vahvistamaan ISAFia antamalla sen käyttöön lisää henkilöstöä, varusteita ja muita voimavaroja. Päätöslauselmassa korostetaan turvallisuussektorin reformin merkitystä ja annetaan turvallisuusneuvoston tuki Afganistanin hallituksen turvallisuusjoukkojen (armeija ja poliisi) yhteistoiminnalle ISAFin ja OEF:n joukkojen kanssa.

ISAFin kolmas vaihe eli laajentuminen Afganistanin eteläosiin

Turvallisuustilanne on heikko varsinkin maan etelä- ja itäosissa alueen ollessa talebanin vahvaa tuki- ja toiminta-aluetta. Hyökkäyksiä ISAFin joukkoja ja Afganistanin omia turvallisuusjoukkoja vastaan on tehty myös maan pohjoisosissa. Etelä-Afganistanin turvallisuustilanteen heikkenemisen taustalla on ainakin osittain ISAFin siirtyminen ns. kolmanteen vaiheeseen, jossa se otti vastuun Afganistanin eteläisistä maakunnista OEF:ltä (Operation Enduring Freedom). Taleban ja muut ääriaineokset ovat selvästi halunneet testata Nato-johtoisen ISAFin kykyä vastata lisääntyneisiin hyökkäyksiin. Eteläisissä Helmandin ja Kandaharin maakunnissa on jouduttu viimeksi kuluneiden viikkojen aikana päivittäisiin taistelukosketuksiin aseellisten ryhmittymien kanssa.

ISAF on toiminut kiristyneessä turvallisuustilanteessa hyvin määrätietoisesti. Syyskuun aikana toimeenpannun operaatio Medusan aikana surmattiin viitisen sataa talebania ja muihin aseellisiin ryhmiin kuuluvaa henkilöä. Myös ISAF-joukot kärsivät tappioita: 38 sotilaan on raportoitu kaatuneen.

ISAFin komentajan, brittiläisen kenraaliluutnantti David Richardsin mukaan ISAF voi suoriutua kolmannen vaiheen myötä saamistaan sotilaallisista tehtävistä huolimatta siitä, että operaatiota vaivaavia voimavarapuutteita ei ole kyetty yrityksistä huolimatta poistamaan. Komentajan mukaan hänen keskeisin voimavarapuutteen liittyvä reservien niukkuuteen, mikä rajoittaa hänen toimintavapauttaan taistelutilanteissa.

Reservien improvisoituun kokoamiseen perustuva toimintamalli tuntuu haitallisesti myös pohjoisella alueella, jossa turvallisuustilanne on parempi, mutta jossa on ISAF-joukkoja vastaavasti suhteellisesti ottaen vähemmän kuin etelässä. Suomalaisten joukkojen käyttö reserviluonteisiin tehtäviin on voitu torjua viittaamalla niiden tehtävän mukaiseen koulutukseen ja varustukseen.

ISAFin komentaja esitti syyskuun toisella viikolla Nato-maille kiireellisen pyynnön puutteiden paikkaamiseksi. Lisätarpeeksi arvioitiin 2000–2500 sotilasta. Reservitarpeiden ohella ISAFilla on tunnetusti puutetta ilmakuljetuskyvystä ja muun muassa taisteluhelikoptereista. Puola on ilmoittanut 1000 lisäsotilaan lähettämisestä Afganistaniin helmikuussa 2007. Kanada puolestaan on ilmoittanut noin komppanian vahvuisen jalkaväkikomppanian lähettämisestä ja mahdollisesta 300 sotilaan lisäkontribuutiosta myöhemmin. Keskustelu voimavarapuutteiden poistamisesta jatkuu Naton syksyn aikana järjestettävissä kokouksissa.

ISAFin neljäs vaihe eli laajentuminen Afganistanin itäosiin

Nato tulee syksyn aikana tekemään päätöksen ISAFin neljänteen vaiheeseen siirtymisestä. Todennäköisenä voidaan pitää päätöksentekoa Riian huippukokoukseen mennessä, jolloin Nato-maiden johtajat voisivat todeta ISAFin ottaneen vastuun koko Afganistanin alueesta.

Yhdysvaltain kansallinen päätöksenteko vaikuttaa Naton päätöksenteon aikatauluun, sillä pääosa nelosvaiheessa ISAFin johtoon siirtyvistä joukoista on amerikkalaisia (n. 7000). Yhdysvaltain johtaman kansainvälisen koalition joukot jatkavat tämän jälkeenkin terrorismin vastaista operaatiota, mutta ISAFin kannalta olennaista on, että operaatio saa käyttöönsä uusia voimavaroja. Yhdysvallat ottaa ISAF X-rotatation johtoonsa helmikuussa 2007 ja varsinkin siinä vaiheessa sen voidaan olettaa antavan tarvittaessa kansallisia voimavarojaan operaation tueksi.

Talebanin ja muiden aseellisten ryhmien kyky jatkaa vastarintaa nykyisellä korkealla tasolla vaikuttaa merkittäväällä tavalla turvallisuustilanteen tulevaan kehitykseen. ISAFin kannalta siirtyminen neljänteen vaiheeseen tehostanee ISAFin toimintaa. Todennäköistä on, että talven myötä taistelukosketusten määrä vähenee ja aseellisten ryhmien toiminnan painopiste siirtyy edelleen terrori-iskujen suorittamisen suuntaan.

Aseellisten ryhmien toiminnan jatkumisen kannalta yhden avaintekijän muodostaa niiden mahdollisuus tukeutua rajantakaisiin Pakistanin alueisiin. Pakistanin hallituksen ja rajaseudun heimojen tuoreen rauhansopimuksen todellista vaikutusta tilanteeseen on ennen aikaista arvioida. Sopimuksen mukaan heimojen tulisi estää ulkopuolisten aseellisten ryhmien toiminta rajan yli. On mahdollista, että sopimus ei tosiasiallisesti vaikuta tilanteeseen, sillä toimeenpanon valvonta edellyttäisi heimoilta aktiivista toimintaa aseellisia ryhmiä vastaan.

Suomen toiminta Afganistanissa

Suomen osallistumisvahvuus ISAFissa on tällä hetkellä 100 rauhanturvaajaa Kabulissa, norjalaisjohtoisessa Maimanan ja ruotsalaisjohtoisessa Mazar-e-Sharifin PRT-ryhmissä. Suomella on Maimanassa neljä siviiliä poliittisen edustajan, kehitysyhteistyöneuvonantajan ja poliisiyhteyshenkilön tehtävissä. Suomi on siirtänyt osallistumisensa

painopisteen CIMIC-toiminnasta Kabuln alueelta PRT-toimintaan Pohjois-Afganistanin alueelle.

Turvallisuustilanne on ollut ajoittain vaikea myös Pohjois-Afganistanissa. Pohjoisessa turvallisuusuhat johtuvat lähinnä rikollisuudesta, huumekaupasta, salakuljetuksesta ja näihin liittyvien ryhmittymien johtohenkilöiden välisistä valtataisteluista. On arvioitu myös, että talebanin läsnäolo pohjoisessa on lisääntynyt johtuen alueen käytöstä verkoston ”lepoalueena”.

Maimanan PRT:n painopisteenä on ollut turvallisuussektorin ja paikallishallinnon reformin tukeminen. Suomi on toivonut, että EU tutkisi mahdollisuuksia kokonaisvaltaisempaan toimintaan Afganistanin oikeusvaltiosektorin tukemiseksi. Afganistanissa on parhaillaan EU:n selvitysryhmä, jossa on EU-sihteeristön, komission, puheenjohtajamaan sekä jäsenvaltioiden asiantuntijoita. Jäsenvaltiot päättävät mahdollisista jatkotoimista ryhmän raportin valmistuttua.

Suomalaiset rauhanturvaajat ovat joutuneet vuoden 2006 aikana muutamaan otteeseen uhkaavaan tilanteeseen. Kriittisin tapaus oli helmikuussa profeetta Muhammedin sarjakuviin liittyneen mellakan yhteydessä Maimanassa, jolloin PRT:n tukikohta joutui hyökkäyksen kohteeksi. Syyskuun 12. päivä Mazar-e-Shariffin länsipuolella PRT MeS:n ja paikallisen armeijan ANA:n yhteispartio joutui tulituksen kohteeksi. Joukon mukana oli myös kuusihenkinen suomalainen MOT-ryhmä. Laukaustenvaihdossa kukaan ISAFin sotilas ei haavoittunut. Kohdatun rikollisjoukon johtaja ja kaksi muuta jäsentä kuolivat. Suomalaiset sotilaat eivät ampuneet välikohtauksen aikana.

